

CAUDICIFORME SUCCULENTEN 2

Peter Knippels

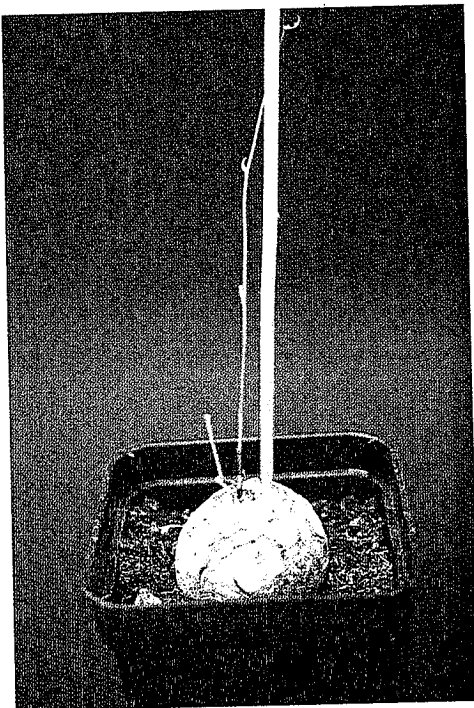
Dioscoreaceae

De bekendste vertegenwoordiger van de familie der *Dioscoreaceae* is het geslacht *Dioscorea* (of *Testudinaria*). Dit geslacht komt voor in Zuid-Afrika en in Mexico en omvat een groot aantal soorten. Het geslacht is herkenbaar aan de bolvormige caudex, die in de natuur meer dan 1 meter in doorsnede kan worden, aan het kurkachtige oppervlak van de caudex en aan de hartvormige bladeren.

De bekendste vertegenwoordiger *Dioscorea elephantipes* kent Zuid-Afrika als oorspronkelijke groeiplaats. De plant wordt in het Nederlands olifantspoot genoemd. De bolvormige caudex van *D. elephantipes* is op jonge leeftijd nog glad, op oudere leeftijd ontwikkelt de plant de typische

veelhoekige knobbels, die van een kurkachtige substantie zijn. De plant vormt hartvormige bladeren aan éénjarige ranken. De niet succulente bladeren zijn lichtgroen van kleur en circa 6 cm. in doorsnede. Bij oudere planten zijn de bladeren veelal iets groter.

De verzorging van *D. elephantipes* is niet moeilijk. De plant verlangt een lichte, zonnige standplaats met dien verstande dat de caudex bij voorkeur niet in direct zonlicht staat. In de groeiperiode (zomer) verlangt de plant veel water. Indien in de groeiperiode de rank(-en) afsterf(-en)t, vormt de plant bijna direct nieuwe ranken. De plant kan in de rustperiode (november tot april) droog gehouden worden. De minimumtemperatuur in de winter is 10 - 12 °C. De plant is erg gevoelig voor spint.

Dioscorea elephantipes

7. Euphorbiaceae

De familie der *Euphorbiaceae* (wolfsmelkachtigen) omvat circa 300 geslachten en ruim 6.000 soorten. De bekendste succulente geslachten zijn *Euphorbia*, *Jathropha* en *Monadenium*. Deze geslachten kennen caudiciforme vertegenwoordigers.

Voorbeelden van *Euphorbia*'s met een caudex zijn *E. primulifolia* en *E. trichadenia*. *Euphorbia primulifolia* is een klein blijvende soort die voorkomt op Madagascar op de savannen in de hooglanden (ca. 1500 m. hoogte). De plant vormt een ondergrondse caudex (10 - 15 cm. lang en ca. 7 cm. dik) met een kurkachtige oppervlak. De caudex loopt uit in één of meer zeer korte stengels die vlak boven het grondoppervlak eindigen in een rozet van 6 - 12 ovale, gekartelde en/of gegolfde bladeren. Deze bladeren vallen af in de rustperiode. De bloeiwijze bestaat uit een

bloemstengel (+ 4 cm lang) die eindigt in een scherm van 2 tot 4 bloemen (vergelijk de bloeiwijze van *E. millii*; de christusdoorn). *E. primulifolia* bloeit aan het einde van de groeiperiode. De kleur van de bloemen varieert van wit tot roze. Net als andere Euphorbia-soorten van Madagascar kan deze soort "warm" gekweekt worden. In de rustperiode moet men voorzichtig te zijn met watergeven in verband met rotten van de caudex.

Euphorbia trichadenia komt voor in het gebied begrensd door Angola, Transvaal (Zuid-Afrika), Zimbabwe en Natal (Zuid-Afrika). De bladeren zijn ca. 6 cm. lang, lancetvormig (dun) en gelijken op gras. Hierdoor valt de plant niet op in het groeigebied. De ondergrondse, houtige caudex kan een omvang bereiken van 20 cm. Vermee­dering vindt plaats door middel van zaad.

Het geslacht *Monadenium* komt voor in tropisch oost Afrika, van Somalië tot Zuid-Afrika. Het geslacht komt niet voor in de Kaap-provincie in Zuid-Afrika en niet op Madagascar. In totaal zijn er ± 50 *Monadenium*-soorten bekend, waarvan er 30 aangeduid kunnen worden als caudiciform. Deze 30 bezitten - in meer of mindere mate - een ondergronds (of deels ondergronds) opgezwollen wortelgestel of wortelknollen met of overblijvende of éénjarige stengels/bladerkronen. Bekende *Monadenium*-soorten met een caudex zijn *M. erubescens* (Somalië), *M. majus* (Ethiopië) en *M. montanum* (Kenia en Tanzania).

Een minder bekende caudiciforme *Monadenium*, maar die de moeite waard is, is *M. stoloniferum* uit Kenia (*stoloniferum* betekent uitlopers dragend). Deze klein blijvende plant bezit wortelknollen, die onder of gedeeltelijk boven de grond groeien. De dunne groene stengels zijn overblijvend, mits men de plant in de

rustperiode niet geheel laat uitdrogen. De kruipende stengels kunnen bij contact met de grond nieuwe wortelknollen vanuit de okselknoppen vormen. De blaadjes zijn vlezig, ruitvormig, 2 - 2,5 cm lang en 1 - 1,5 cm. breed. Aan de bovenzijde zijn de bladeren groen en aan de onderzijde bruin/paars of groen. Bloemen, met een diameter van 0,5 tot 1 cm., verschijnen aan de top van de stengels, nadat de plant eerst bladeren heeft gevormd.

Fouquieriaceae

De familie der *Fouquieriaceae* omvat één geslacht: *Fouquieria* (vernoemd naar de Franse arts P.E. Fouquier, levend in de eerste helft van de 19e eeuw). Het geslacht omvat 8 soorten, die voorkomen in Mexico en in het zuid-westen van de USA. De soorten kunnen getypeerd worden als xerofyt. De soorten vormen struiken met doornige takken, die een gezwollen stengelbasis (caudex) kennen. Deze caudex wordt pas op een latere leeftijd gevormd. De jonge plant van *Fouquieria splendens* (soortaanduiding betekent schitterend of stralend) vormt een grijs-bruin gekleurde, dunne houtige stam. De plant komt oorspronkelijk voor in noord Mexico en in de USA. In de natuur wordt *F. splendens* tot 2 m. hoog en is sterk vertakkend.

De kortgesteelde bladeren zijn dun, ovaal van vorm met een ronde top, 4 - 5 cm. lang en 1 - 1,5 cm. breed en lichtgroen van kleur. De bladeren sterven in de rustperiode af, maar de bladsteel blijft achter als stekel. De stekels zijn bruin van kleur. Op oudere leeftijd (ca. 5 - 7 jaar na zaaien) vormt de plant een caudex. Deze caudex bevindt zich aan de onderzijde van stam, juist boven de grond. De oude bast barst open, zodat de groen gekleurde caudex zichtbaar wordt. De planten zijn erg gevoelig voor ongedierte (luizen, trips en spint). Bij bestrijding van de dierlijke belagers

laat de plant direct zijn blad vallen, veelal eindigt hiermee de verdere groei voor dat seizoen. In de rustperiode kunnen de planten een lage temperatuur (7 - 10 °C) verdragen. Overigens gaat de plant groeien op het moment dat je watergeeft, onafhankelijk van het seizoen. Ik houd de plant volledig droog in de winterperiode en in de vroege lente; watergeven doe ik pas vanaf begin mei. Vermeerdering geschiedt door middel van zaaien. Stekken is in principe ook mogelijk, maar dan vormt de plant geen caudex. Nog iets opmerkelijks over de cultuur: bij mij groeien de planten het best als ze net verpot zijn. Als ik een jaar oversla, groeien de planten nog nauwelijks en kwijnen ze langzaam weg. De planten zijn ruim 6 jaar oud (gezaaid april 1987), zijn nu 10 cm. hoog en bestaan uit één stammetje.

9. Moraceae

De familie der *Moraceae* omvat omstreeks 60 geslachten en ruim 2.000 soorten en komt voor in de warme klimaatzones (met name de subtropen). In het algemeen zijn het "bomen, struiken of kruiden die melksap bevatten. De bladeren zijn verspreid en enkelvoudig, soms diep ingesneden of handledig met stengelomvattende stipulae, die een ringlidteken op de stengel nalaten. De bloeiwijze is schijf-, beker- of zakvormig, ook wel staaf- of bolvormig en omvat éénslachtige bloemen. Beide geslachten (m/v) kunnen op één plant (éénhuizig) of op verschillende planten (tweehuizig) voorkomen en hebben soms een tweetallig bloemdek, dat na de bloei vlezig wordt. Er kunnen één, twee of vier meeldraden aanwezig zijn. Het vruchtbeginsel is bovenstandig en één- of tweehokkig. Op het vruchtbeginsel kunnen één of twee stijlen aanwezig zijn. De vrucht is een noot, vaak massaal met bloemdek en bloeiwijze versmolten tot een vlezige verzamelvrucht

Fouquieria splendens

(syncarpium, b.v. de vijf)" (Summa, 1973-1978). Bekende geslachten zijn *Ficus* en *Dorstenia*.

Het geslacht *Dorstenia* (vernoemd naar de Duitse botanicus Theodore Dorsten, 1492 - 1551) omvat ca. 200 soorten, met als voornaamste verspreidingsgebied de tropen. Van de 200 soorten kunnen er + 30 aangeduid worden als succulent. Deze succulente vertegenwoordigers komen voor in Afrika en in de Arabische landen en kunnen aangeduid worden als stamsucculenten.

Dorstenia heeft een opmerkelijke bloeiwijze. De "bloem" omvat een groot aantal vrouwelijke en mannelijke bloemen, die op één bloembodem zijn ingeplant. De vrouwelijke bloem omvat slechts een vruchtbeginsel met één of twee stempels, die boven het bloembed uitsteken. Om deze vrouwelijke bloemen staan mannelijke bloemen gegroepeerd, die veelal slechts twee meeldraden omvatten. De vrouwelijk bloem produceert slechts één vrucht. Deze vrucht wordt door een met water gevulde cel in de bloembodem omhoog gedrukt, tot op een gegeven ogenblik de druk te hoog is geworden en de vrucht loslaat van de bloembodem en met kracht wordt weggeschoten. In cultuur verlangen *Dorstenia*-soorten in de zomer redelijk veel water. In

de winter kunnen de planten droog en warm (18 °C) overwinteren. In de rustperiode verliezen de planten hun bladeren.

Wordt vervolgd

Aakwerf 9, 2804 MZ Gouda.

Uit Succulenta nr 1 van 16 juni 1919

Bibliotheek.

Van den Heer J. A. H. Eberson te Utrecht voor onze vereeniging in dank ontvangen:

1. Karel Hirscht: „Bilder aus dem Kakteen, Zimmergarten" 1903.
2. F. Fobe „Die Kakteen und ihre Kultur" 1910.
3. W. O. Rother „Anzucht und Pflege der Kakteen und Phyllokakteen 1910.
3. F. Thomas „Zimmerkultur der Kakteen" 1913.

Wie onzer lezers een overtollig werk op het gebied van Vetplantenkunde bezit, wordt beleefd verzocht dit ten behoeve onzer Vereeniging af te staan, desnoods in bruikleen.

Leden kunnen op aanvraag bij den Secretaris deze werken in bruikleen ontvangen voor den tijd van 14 dagen. Echter wordt telkens niet meer dan één nummer aan hetzelfde lid verstrekt. Als de leestijd verstreken is wordt het boek franco teruggezonden, terwijl dan tevens het porto voor de heenreis wordt bijgevoegd.

Beschadigde of verloren geraakte boeken moeten tegen inkoopprijs worden vergoed.

RECTIFICATIE

Op pagina 287 van het decemnummer 1993 is een verkeerde naam vermeld bij de daar geplaatste foto.

Matucana purpureo-alba moet zijn Matucana haynei. Onze excuses hiervoor. U ziet: "Haastige spoed is zelden goed!"